

Kontúry tvorby a výskumu literárneho kánonu

ROMAN MIKULÁŠ – SOŇA PAŠTEKOVÁ

Koncom 20. storočia môžeme sledovať zvýšenú aktivitu literárnovednej praxe sústreďujúcu sa okolo tvorby a výskumu literárneho kánonu. Úsilie uchopiť proces kanonizácie sa odohráva na pozadí rôznych kultúrnych, národných a (meta)teoretických kontextov. Približne tri desaťročia sa vedú živé vedecké polemiky o potrebe, nutnosti, či dokonca škodlivosti literárneho kánonu, diskutuje sa o prístupoch k výskumu podmienok literárnej produkcie v súvislosti s procesmi dekanonizácie, resp. rekanonizácie. Čoraz väčšími rezonujú aj otázky naratívov, argumentačných štruktúr a logiky hodnotenia kánonu. Istý konsenzus v oblasti výskumu kánonu spočíva v názore, že kánon je definovaný primárne ako sociokultúrny a historický fenomén, čiže viac-menej jasná predstava o tom, ktoré literárne diela, akým spôsobom a za akým účelom treba čítať, ktorí aktéri, sociálne skupiny alebo inštitúcie sa na tvorbe literárnej paradigmy zásadným spôsobom podieľajú, ktoré normatívne hodnotové predstavy determinujú proces kanonizácie. V súvislosti s definovaním kategórie literárneho kánonu kladie literárna veda v období postmodernity otázky literárnovednej historiografii, ktorá problematiku kánonu reflektuje z metodologického aspektu tvorby literárnych dejín; v tomto procese sa zároveň stretáva s istým štrukturalistickým prístupom skúmania kánonických, resp. žánrových radov a zoskupení, vznikajúcich a rozpadávajúcich sa na základe najrozličnejších literárnych a mimoliterárnych vplyvov.

Toto tematické číslo časopisu **WORLD LITERATURE STUDIES**, ktoré vzniklo v rámci riešenia projektu VEGA 2/0020/13 **Hyperlexikón literárnovedných pojmov a kategórií**, predstavuje aktuálne sondy do konkrétnych iniciatív výskumu literárneho kánonu a ponúka možnosť orientácie v spektre najrozličnejších prístupov k problematike. Výzva tohto čísla spočíva v hľadaní odpovedí na otázky, akým spôsobom možno rôzne podoby literárneho kánonu skúmať ako sociokultúrne fenomény, z akých teoretických východísk a s akými cieľmi sa tieto výskumy dejú, resp. ako možno konceptualizovať kánonickosť literárnych diel prostriedkami literárnej vedy. Vzhľadom na komplexnosť skúmaného javu nebolo našim úmyslom priniesť konečné syntézy poznatkov. Viaceré príspevky odhaľujú imanentnú dynamickosť kánonu, implicitne alebo explicitne sa vyjadrujú o kánone ako fluidnom fenoméne, teda ako o výsledku istého otvoreného komunikačného procesu. Zaradené štúdie sú príspevkami k topografii mimoriadne členitého priestoru. Analyzujú podoby kánonu samotného, súčasne však problematizujú metódy a ciele výskumu tohto javu, jeho možné konceptualizácie a ponúkajú konkrétne odpovede na nastolené otázky. Zároveň istým spôsobom revidujú výsledky existujúcich výskumov, čím prenikajú do samotnej podstaty problematiky.